

Известно е, че разказът „Овчарова жалба“, първият по време на написването разказ от този забележителен цикъл, е по спомен за същия този Стефан. Известно е също така че пред литературния критик Вл. Василев Йовков изразява недоволството си от този разказ. Вероятно заедно с всичко друго една от причините за това недоволство е обстоятелството, че местното предание за Стефан, разбирано като мътва и песен, не е разкрито в творбата с онази пълнота, която познаваме от „Индже“ например. А Йовков е знаел това предание от детството си. И нещо друго. На пръв поглед съдбата на Кючук Стефан е изключително подходяща, за да бъде вписана в художествения свят на „Старопланински легенди“ – хайдутинът-кавалджия, който в празник пригласял откъм корията на Жеравна с кавала си, за да сподели любовната си мъка, а майка му плаче по него така, че размеква сърцата на другарите му и той получава техния укор:

– Стефано, жерувнянино,
Стефано Кара Караджа,
сал ти ли имаш майчица,
сал теб ли й майка раждала,
къпала и повивала.

Стефано, ще ни издаде,
твоята мила майчица.

Майчината, а не овчаровата жалба е основният мотив в преданието за Стефан. Йовков съхранява този мотив, но в разказа му, за разлика от песента и от спомена за Кючук Стефан, той не е основен. И е естествено писателят, който познава всичко това от дните на детството си, да улавя непълнотата на своето художествено обобщение.

Има обаче и нещо друго. Независимо от наличието на разказа „Юнашки глави“, книгата на Йовков **като отношение** към народната памет е посветена на ценностите и драмите в патриархалния живот на българина по време на робството. Големият писател се опира на налични мотиви и фабули в местния фолклор и ги преосмисля от гледна точка на своя нравствен идеал. По този път – подобно на старите иконописни изображения – битът на българина е осветен отвътре и движението на авторовата поетика е подчинено на това вглъбяване в човешките изме-